

Сумський державний університет

**ОСОБИСТІТЬ, СУСПІЛЬСТВО, ДЕРЖАВА:
ПРОБЛЕМИ МИНУЛОГО І СЬОГОДЕННЯ**

Матеріали
II Міжнародної науково-практичної конференції
У двох частинах
Частина 2
(Суми, 18 квітня 2016 року)

Суми
Сумський державний університет
2016

правильно це чи ні – це інше питання, але як показує історія багато чого вони роблять не правильно».

У центрі села Слоут 2013 р. відкрито пам'ятник воїнам-інтернаціоналістам, які загинули при виконанні військового обов'язку та померли в мирний час: Оничко Михайло, Бур Леонід, Скиба Володимир, Пата Віктор.

Вітер А., Тарасов О., студ. гр. ІН-51
наук. керівник – *В.М. Король*

Випробування голодних років за спогадами очевидця*

17 травня 2015 року у місті Суми на вулиці Герасима Кондратьєва відбулося урочисте відкриття пам'ятника, присвяченого жертвам комуністичних репресій. За даними дослідників, близько 20 тисяч жителів Сумської області постраждали від комуністичного режиму. Серед них як звичайні селяни, так і робітники, культурні діячі, військові.

Історично склалося, що український народ постійно перебуває в умовах відстоювання, захисту, збереження своїх прав і свобод на рівні з іншими націями. Відмова від захисту призводить до страшних наслідків, які яскраво представлені в минулому українського народу. Саме тому в умовах побудови сучасної української держави ми маємо чітко винести ті уроки, що нам ілюструє історія під час панування на українських землях «держави комуністів».

Найтяжчим ударом по українському народу став штучно створений голод 1932-1933 рр. Нам вдалося

---

* Робота здійснена в рамках виконання фундаментального дослідження №0115U000677 «Історичний розвиток порубіжжя Північно-Східної України як засіб конструювання загальнонаціональної моделі історичної пам'яті».

поспілкуватися з очевидцею цих подій – Онищенко Варварою Олексіївною. Вона проживала у вказаний період часу в селі Жигайлівка (Тростянецький район Сумської області). Її батьки працювали у колгоспі і виховували семеро дітей, серед яких було троє хлопців і четверо дівчат.

Панувала просто жахлива бідність. Варвара Олексіївна не знала, що таке простирадло й ковдра, бо в селі була лише ряднина на печі й на підлозі. Порівнюючи сьогоднішніх школярів оповідачка зізнається, що діти зараз одягаються «як на свято». А у них тоді один одяг був і для роботи, і для навчання, а в більшості випадків і для свят. Також у ті часи люди і мріяти не могли про те навчання, яке ми маємо зараз.

Єдиним джерелом отримання продуктів харчування був город. Їжа, що була тоді доступна для всієї сім'ї, – картопля з капустою. М'ясо родина бачила лише з приводу великих свят, та й то лише по маленькому шматочку. Скотину не тримали, бо було нічим годувати. Лише в 1939 році родина змогла завести корову. Батьки змогли здобути декілька овець і курей. Пізніше завели свиню, для якої спеціально збирали бадилля й парили, щоб прогодувати.

Але навіть після війни маючи корову, родина не могла покуштувати справжнього молока. Та ж сама історія була і з курми, бо розмір податку на худобу був величезний. Тільки на одну курку за рік необхідно було здати державі 200 яєць, а на корову – 500 л молока. Потім молоко переганяли, збирали вершки, а селянами повертали так званий «обрат». Родина зазвичай куштувала картоплю у суміші з даною рідиною.

Для Варвари Олексіївни Голодомор 1932-1933 рр. був найжахливішим випробуванням у житті. У домівці не було й крихти хлібу. Влітку збирали «ботву», шавель і робили юшку, яка була не надто смачною і поживною, але,

все ж таки, давала шанс на виживання. Також збирали гриби. Взимку було дуже складно й люди часто помирали. Згадуючи, жінка каже, що за відсутності довгий час диму з виводів інших домівок до них заходили сусіди з надією ще когось врятувати, але завжди всі мешканці вже лежали мертві, бо було нічого їсти. Від недоїдання у людей пухли ноги, що й просто ходити було дуже важко. Перехожі часто так і падали на дорогах, і вмирили там же, не маючи змоги піднятися. Якщо в колгоспі вмирав кінь, то його везли і закопували. Але вночі голодні люди розривали його й, не дивлячись на хворобу, від якої померла тварина, їли. Страшні були часи, цілі родини помирали за досить короткий час. Особливо часто помирали діти. Говорячи про ці події оповідачка наголошує: «Це була жахлива біда для всього народу».

І дійсно період Голодомору можна означити лише одним словом – жах. Він проявляється у тому, що українські села вмирили у страшних муках, знищувалися усі ознаки людяності. Запанувала безпрецедентна наруга над людською сутністю, панували наклепи, доноси, злочинства, грабунки, гвалтування, побої і розстріли, арешти, вигнання сімей із їхніх домівок, нищення добра, всездозволеність. Панувала апатія щодо смерті. Отже, Голодомор 1932-1933 рр. був найпершим ударом зі знищення спротиву українського народу радянській владі.

Порівнюючи минуле з теперішнім Варвара Олексіївна говорить, що це – небо і земля у матеріальному значенні. Зараз, за словами оповідачки, ніхто не голодує. Звісно людям інколи не вистачає жирів чи вітамінів у продуктах, але тоді не вистачало майже всього.

Підводячи ризик під своїм минулим, ми не відмовляємося від жодної з його сторінок, не відрікаємося від власної історії. Ми всього лише маємо враховувати і використовувати навіть найтяжчий досвід нашого народу.